

Larvik
kommune

PLAN FOR HELHETLIG OPPVEKST 2016 -2020

Del 1: Beslutningsgrunnlag

Del 2: Strategier og handlingsområder

Ge barnen kärlek, mera kärlek och ännu mere kärlek, så kommer folkvettet av sig själv

- Astrid Lindgren

DEL 1 BESLUTNINGSGRUNNLAG

BEHOV FOR PLANEN – HVA SKAL PLANEN LØSE?	4
OPPDRAGET	4
Overordnet mål for Plan for helhetlig oppvekst	6
Våre ambisjoner	6
Visjon	6
Verdier	6
LOVER OG FORSKRIFTER	8
FNs barnekonvensjon – til barns beste	8
Salamancaerklæringen	8
Andre lover og forskrifter	10
AKTUELLE PLANER	10
Regionale planer	10
Kommuneplanens samfunnsdel	10
Gjeldende planstrategi	12
FAKTA	14
Positive trekk	14
Utfordringsbildet	15
Analyse	16
RELEVANT FORSKNING OG TEORI	18
Avgrensing	19
Tidlig innsats i alder og problematikk	19
Bedre tverrfaglig innsats	20
Helsefremmende og forebyggende perspektiv	21
Psykisk helse	23
Gode læringsmiljøer er helsefremmende	25
Mobbing og sosial utstøting	25
Kultur og fritid	25
– betydningen av deltakelse, opplevelser og engasjement	
Betydningen av god relasjon mellom voksne og barn	28
Mangfold	28
Implementeringskvalitet	29

DEL 2 STRATEGIER OG HANDLINGSOMRÅDER

FIRE HOVEDSTRATEGIER	30
1. Organisasjonsutvikling	32
• Ledelse	32
• Organisasjonskultur	32
• Holdninger	32
2. Empowerment; medvirkning, innflytelse og kontroll i eget liv	32
• Empowerment	32
• Medvirkning	33
3. Systematisk satsning på kompetanse	33
• Livslang læring for riktig kompetanse	33
• Implementeringskvalitet	34
4. Helhetlige tjenester	34
• Sammen, samtidig og samordnet	34
KRITISKE SUKSESSFATORER	35
• Tidlig innsats	36
• Samarbeid på tvers	37
PRIORITERTE HANDLINGSOMRÅDER	39
MÅL OG TILTAKSOMRÅDER	40
OPPFØLGING OG EVALUERING	43
Vedlegg 1 Oversikt og beskrivelser av aktuelle planer som berører barn og unges oppvekstvilkår	44

DEL 1 BESLUTNINGSGRUNNLAG

BEHOV FOR PLANEN – HVA SKAL PLANEN LØSE?

OPPDRAGET

I forbindelse med omorganiseringen av kultur- og oppvekstfeltet, var det en forutsetning at dette måtte følges opp med en plan for å sikre helhet, koordinering, samarbeid og likeverdige tjenester på tvers innenfor tjenesteområdet. Plan for helhetlig oppvekst for barn og unge skal være et styrings- og utviklingsverktøy, og den skal være overbyggende når det gjelder andre planer innen oppvekstområdet.

*«Det trengs en hel landsby
for å oppdra et barn»*

Afrikansk ordtak

OVERORDNET MÅL FOR PLAN FOR HELHETLIG OPPVEKST

Plan for helhetlig oppvekst skal sikre trygge og gode oppvekst- og levekår for barn og unge. Den skal beskrive helhetlige og samordnede strategier og tiltak som fremmer dette. Barn og unge skal oppleve kvalitet i et likeverdig barnehage-, skole-, helse-, omsorgs- og kulturtilbud. Planen skal gi føringer for kommunens arbeid på oppvekstområdet i årene framover, og vil således være en naturlig del av det øvrige planverket i kommunen.

VÅRE AMBISJONER

God kvalitet er faglig gode tjenester, levert på en menneskelig sett god måte i et system som fremmer helhet og som ruste barn og unge for framtiden.

VÅRE VERDIER

NÆR: nysgjerrig, ærlig og raus

Vår kultur skal være preget av NÆR-het til hverandre, innbyggerne og samarbeidspartnere

- At vi er **NYSGJERRIG** på å finne de beste løsningene
- At vi er **ÆRLIGE** i møte med hverandre, innbyggerne og samarbeidspartnere
- At vi er **RAUSE** i møte med hverandre, innbyggerne og samarbeidspartnere

Planen skal bidra til å nå kjennetegnene og ambisjonene i kommuneplanens samfunnsdel 2012-2020, bl.a. «Tverrfaglig og kontinuerlig arbeid med kvalitet i oppvekstmiljøet gir Larvik landets beste læringsmiljø og bidrar til økt tilflytting til Larvik». Den skal også bidra til å nå målet i kommuneplanens samfunnsdel: «Langt flere av innbyggerne over 16 år skal ha høyere utdanning og faglig kompetanse».

VISJON

Visjonen for arbeidet for en god oppvekst i Larvik er: «Sammen for barn og unge - medvirkning, mestring og mangfold».

VERDIER

Larvik kommunes verdier er etablert ved en åpen og inkluderende prosess og legges til grunn for vår styring og ledelse – hvordan vi løser vårt oppdrag.

Alla dessa dagar som kom och gick, inte visste jag att de var livet.

- Stig Johansson

Lover og forskrifter

FNS BARNEKONVENSJON- TIL BARNES BESTE

FNs konvensjon om barns rettigheter ble vedtatt i 1989 og ratifisert av Norge i januar 1991. Barnekonvensjonen gir barn og ungdom under 18 år et særlig menneskerettsvern. Alle barn har rett til liv og helse, skolegang og utvikling, deltakelse og innflytelse samt omsorg og beskyttelse. Barnekonvensjonen er forpliktende for kommunene på lik linje med annen norsk lov, og den er et redskap for arbeidet med barn og unges deltakelse på alle forvaltningsnivå, i ulike tilbud og tjenester og i frivillige organisasjoner.

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som angår barn. Alle offentlige organer er pålagt å oppfylle og respektere barnets rettigheter slik de uttrykkes i konvensjonen. I 2014 ble barns rett til å bli hørt, barns rett til medbestemmelse og prinsippet om barnets beste inntatt i Norges grunnlov. Endringene er ikke ment å endre gjeldende rett, men å gi en del av denne retten grunnlovs rang.

Med formål å forebygge sosial ulikhet, skal barn og unges oppvekstvilkår gis prioritet, og deres stemme skal høres. Barn og ungdom skal sikres gode og trygge oppvekst- og levekår, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsnedsettelse og seksuell orientering. Alle skal ha likeverdige tilbud og muligheter.

Tverrfaglig arbeid innad i kommunen og sammen med andre er viktig for å motvirke marginalisering, bidra til utjevning av levekårsforskjeller og fremme barn og ungdoms deltakelse i og innflytelse på ulike samfunnsområder.

SALAMANCAERKLÆRINGEN

Salamancaerklæringen er en internasjonal erklæring i regi av FN (UNESCO 1994) som omhandler prinsipper for opplæring av personer med særskilte behov. Den ble undertegnet av 25 internasjonale organisasjoner og 92 nasjoner, deriblant Norge. Den representerer et nytt fokus på inkluderende praksis:

“Alminnelige skoler, som har en inkluderende orientering, er det mest effektive middel til å bekjempe diskriminering, skape trygge fellesskap, bygge det inkluderende samfunn og oppnå utdanning for alle.”

*Det er langt mellom venner.
Mellom venner står mange bekjenskaper
Og mye snakk.
Venner ligger som små lysende stuer
Langt borte i fjellmørket.
Du kan ikke ta feil av dem.*

- Kolbjørn Falkeid

ANDRE LOVER OG FORSKRIFTER

Hvert virksomhetsområde reguleres av til enhver tids gjeldende lovverk, forskrifter og presiseringer fra direktorat og departement og er de ulike tjenesteområdenes mandat og samfunnsansvar.

- Lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (helse og omsorgstjenesteloven)
- Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- Lov om barnehager (barnehageloven)
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- Lov om offentlege styresmaktens ansvar for kulturverksemd (kulturlova)

AKTUELLE PLANER

Denne planen er overbyggende for alle planer på oppvekstområdet. Styrende for kommunens virksomhet er både nasjonale, regionale og kommunale planer. Det finnes mange nasjonale utredninger og planer for oppvekstområdet, og ikke alle er nevnt her. NOU2015:2 "Å høre til" (Djupedalutvalget) og NOU 2015:8 "Fremtidens skole" (Ludviksensutvalget), Barne og likestillings- og inkluderingsdepartementets plan; "Trygghet, deltakelse og engasjement" (2015) og StMeld. 19: "Folkehelsemeldingen, mestring og muligheter" representerer noe av bakgrunns materialet for planen.

REGIONALE PLANER

• Sammen for Vestfolds fremtid – Regional plan for et helhetlig opplæringsløp i Vestfold- Vestfold fylkeskommune

- Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2013-2017)
- God oppvekst, Handlingsprogram 2008 – 2018 i Vestfold

KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL

Kommuneplanens samfunnsdel 2012- 2020 skal være grunnlaget for alle planer og strategier i planperioden. Dette betyr at følgende to hovedmål skal oppnås i planperioden:

- Det skal oppnås en årlig vekst på 1.5 % i befolkningen i Larvik kommune.
- Langt flere av innbyggerne over 16 år skal ha høyere utdanning og faglig kompetanse.

Samfunnsdelen har fire samfunns mål med tilhørende kjennetegn med relevans for barn og unges oppvekst i Larvik:

SAMFUNNSMÅL 1: *Engasjement og alles deltakelse*

Kjennetegn:

- I Larvik samarbeider næringsliv, pressen, frivillige og kommunen om å bygge et ennå bedre omdømme, der hovedbudskapet er at Larvik er et sted der det skjer mye, der mange aktører samarbeider og som gir stor livskvalitet.
- Larvik preges av åpne og inkluderende prosesser og mot til å fatte beslutninger, også i vanskelige spørsmål.

SAMFUNNSMÅL 2: *Vekst og verdiskaping som forutsetning for god velferd*

Kjennetegn:

- Tverrfaglig og kontinuerlig arbeid med kvalitet i oppvekstmiljøet gir Larvik landets beste læringsmiljø og bidrar til økt tilflytting til Larvik.
- By- og sosialutvikling er en kontinuerlig prosess. Innbyggere, lag, foreninger og nærmiljø er inkludert i arbeidet.

SAMFUNNSMÅL 3: *Et like verdig liv for alle*

Kjennetegn:

- Larvik er et samfunn med stor toleranse hvor innbyggerne bidrar etter evne og får etter behov. Tjenestene fra Larvik kommune er samordnet og tilpasset brukerens behov.
- Helsefremmende arbeid er prioritert i Larvik og bidrar til bedre folkehelse og levekår.
- Barnehagene og skolene i Larvik har et godt læringsmiljø som vektlegger relasjoner, sosial kompetanse og gode læringsresultat.
- Larvik fremstår som et interkulturelt samfunn.

SAMFUNNSMÅL 4: *Natur, miljø og kulturarven er mitt og ditt ansvar*

Kjennetegn:

- Natur- og friluftskvaliteter og anlegg som fremmer fysisk aktivitet, gjør Larvik attraktivt for nye innbyggere.
- Larvik er én kommune - kommunes tettsteder utvikles med respekt for stedets egenart, rike kulturarv og fokus på å skape gode møteplasser.

GJELDENE PLANSTRATEGI

Plan for helhetlig oppvekst er en temaplan der målet er å gi et godt faglig grunnlag for politiske- og administrative vedtak. Planen skal være overgripende for de andre planene på oppvekstområdet. Planen går ikke detaljert inn i de enkelte virksomhetene. Det vil derfor bli utarbeidet handlingsprogrammer innenfor de ulike fagområdene i Kultur og oppvekst for å følge opp ambisjonene i denne planen. De vil gi mer detaljert beskrivelse av spesifikke mål og tiltak. Nedenfor gjengis noen av planene som gjelder barn og unges oppvekst.

PLANGRUNNLAGET PR. 1. JANUAR 2016

Temaplaner:

- Barnehageplan. K- sak 105/15,16.09.15
- Boligplan 2015-2020. K – sak 038/15,25.03.15
- Plan for framtidens helse- og omsorgstjenester. K-sak 078/14, 18.06.2014.
- Plan for framtidig skolestruktur. K-sak 076/13, 19.06.2013.
- Strategiplan for styrket integrering av innvandrerbefolkningen 2013-2016. K-sak 011/12.
- Tiltaksplan for styrket integrering av innvandrerbefolkningen 2013-2016. K-sak 060/13, 22.05.2013.
- Plan. Vold i nære relasjoner i barnefamilier. K-sak 167/11, 07.12.2011.
- Program mot levekårforskjeller og barnefattigdom. K-sak 079/14,18.06.14

PLANER I PROSESS PR. 1. JANUAR 2016

Temaplaner:

- Kulturplan. (Startet opp i 2014).
- Plan for helhetlig oppvekst. (Erstatter alle gjeldende tverrfaglige planer innen fagområdet).
- Grønnstrukturplaner for byplanområdene Stavern og Larvik, med fokus på forbindelser til og mellom større naturområder, parker, trygge skoleveier, sikring av verdifull vegetasjon og trær.

VEDTAK OM GJENNOMFØRING AV PLANPROS- ESSER FRA BEHANDLING AV STRATEGIDOKU- MENTET 2016-2020

Vedtak kap.1.6 Planstrategi for perioden 2016-2020;

Prioriterte temaplaner:

- Plan for integrering av innvandrerbefolkningen, 2016 (erstatter vedtatt plan for perioden 2013-2016).

Vedtak om planarbeid i verbalpunkter:

- **Oppstart av Skolebruksplanen.**
Rådmannen fremskynder oppstart av Skolebruksplanen, slik at den kan legges frem til endelig politisk behandling i kommunestrets junimøte i 2017.
- **Fremtidens barnehager i Larvik**
Det fremmes egen sak om barnehagene i Larvik der temaer som lokalisering i forhold til boområder, bruk av dagens bygningsmasse, økonomi, eierskap, samordnet struktur med private barnehager, støtteordninger, satser og framtidig strategi behandles.

Jag trivs bäst i öppna landskap, nära havet vil jag bo, några månader om året, så att själen kan få ro.

- Ulf Lundell

Fakta

POSITIVE TREKK

BARNEVERN:

- Barnevernstjenesten har en nedgang i antall plasseringer i institusjon og beredskapshjem

HELSE OG TRIVSEL

- Unge i Larvik er mer fysisk aktive enn ungdom ellers i landet (Ung i Vestfold, 2013 og Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)

RUS OG RISIKO

- Andelen unge som svarer at de har «drukket så mye at de har følt seg tydelig beruset», er lavere enn landet for øvrig.(Ung i Vestfold, 2013)
- Andelen unge som har brukt narkotika er lavere enn landet som helhet. (Ung i Vestfold, 2013)

FAMILIE, VENNER OG NÆRMILJØ

- Et stort flertall av unge i Larvik oppgir at de er fornøyde med foreldrene sine. (Ung i Vestfold, 2013)
- Ungdom i Larvik er stort sett fornøyde med lokalmiljøet sitt (Ung i Vestfold, 2013)

BARNEHAGE

- Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage er høyere i Larvik enn landsgjennomsnittet (Framsikt 2015)
- Barnehagene har mye leke og oppholdsareal pr. barn.

- Det er høy andel av styrere og pedagogiske ledere i barnehagene i Larvik med godkjent barnehagelærerutdanning

SKOLE OG FRAMTID

- Larvik kommune har siden 2012 hatt en jevn økning i gjennomsnittlige grunnskolepoeng. I 2014 ligger Larvik kommune over landsgjennomsnittet, og er kommunen med nest høyest gjennomsnittlige grunnskolepoeng blant kommuner vi sammenligner oss med. (Framsikt 2015)
 - Larvik har hatt best gjennomsnittlig standpunkt karakter i 10. trinn blant sammenlignbare kommuner, og bedre enn landsgjennomsnittet. (KOSTRA 2014)
 - Andel unge som vil ta høyere utdanning er høyere enn landet for øvrig. (Ung i Vestfold, 2013)
- Andelen unge i Larvik som sier de skulker skolen, er lavere enn landsgjennomsnittet. (Ung i Vestfold, 2013)

FRITID

- Unge i Larvik er mer aktive i organisasjoner, klubber, lag og foreninger enn landsgjennomsnittet. (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)

UTFORDRINGSBILDET

BEFOLKNING

- Befolkningsveksten er lavere enn landet for øvrig (Folkehelseprofilen for Larvik, 2015)
- Befolkning under 18 år er lavere enn landsgjennomsnittet (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)

LEVEKÅR

- Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt, er høyere enn i landet som helhet. (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)
- Andelen (18 – 44 år) uføretrygdede, arbeidsledige og husholdninger med lav inntekt, er høyere enn landet som helhet (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)
- Andelen barn av enslige forsørgere er høyere enn landet for øvrig (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)

BARNEVERN

- Andelen barn med barnevernstiltak i aldersgruppen fra 0 – 17 år har økt i Larvik fra 2012- 2015 i forhold til sammenliknbare kommuner. (Framsikt 2015)

HELSE

- Andelen i Larvik med psykiske symptomer og lidelser, er høyere enn i landet som helhet. (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)
- Andelen unge med plager som tyder på deprimert stemningsleie, er høyere i Larvik enn landsg-

jennomsnittet. (Ung i Vestfold, 2013)

- Andelen som føler seg mobbet på skolen ligger høyere enn landsgjennomsnittet (Ung i Vestfold, 2013)
- Andelen unge som opplever ensomhet er høyere enn landsgjennomsnittet. (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)
- Andelen 17- åringene (sesjon) med overvekt inkl. fedme er høyere enn landsgjennomsnittet. (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)

FAMILIE, VENNER OG NÆRMILJØ

- Flere unge i Larvik svarer at de opplever at foreldrene har dårlig råd. Dette er høyere enn landsgjennomsnittet. (Ung i Vestfold, 2013)

BARNEHAGE

- Andelen barn i barnehage i forhold til innbyggertall, ligger lavere enn landsgjennomsnittet i 2015 (Framsikt 2015)

SKOLE OG FRAMTID

- Andelen som mottar tospråklig fagopplæring er noe høyere i Larvik enn landsgjennomsnittet (Framsikt 2015)
- Andel med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring er noe lavere enn landsgjennomsnittet (Framsikt 2015)
- Mestringsnivå i lesing og regning, 5 – trinn ligger lavere enn landsgjennomsnittet (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)
- Andelen med videregående eller høyere utdanning, er lavere enn landsgjennomsnittet.

- Frafall i videregående skole er høyere enn landsgjennomsnittet (Folkehelseprofilen for Larvik, 2016)
- Unge i Larvik sier at de bruker mindre tid på leks-er enn landsgjennomsnittet (Ung i Vestfold, 2013)

FRITID

- Andelen elever i kommunal kulturskole har gått ned de siste årene og er lavere enn landsgjennomsnittet (Framsikt 2015)

ANALYSE

BEFOLKNING

Statistikken viser lavere befolkningsvekst enn landet for øvrig og særlig for de under 18 år. Økt befolkningsvekst er et hovedmål for kommunen. Det er viktig med god kvalitet i tilbudet til barnefamilier for å tiltrekke seg disse.

LEVEKÅR

Det er relativt mange familier med lav inntekt. Lav inntekt kan være en utfordring for familier med tanke på deltakelse i ulike aktiviteter. Det å være synlig i nærmiljø og sørge for at barn og unge er aktive på fritid i samspill med andre er viktig. Kommunen må derfor identifisere dette og sette inn tiltak. Det er også viktig med gode ordninger som sikrer gode oppvekstmiljø, barnehageplass, håndheving av gratisprinsippet i skolen og tilbud om ulike fritidsaktiviteter for å gi barn og unge gode utviklingsmuligheter.

BARNEVERN

Barnevernstiltak ligger høyt, men det kan også bety at flere blir oppdaget her i Larvik og får en ny og forhåpentligvis bedre omsorgssituasjon. Det forebyggende perspektivet i disse sakene er svært viktig der de ulike instanser med ansvar for barn og unge samhandler med tanke på helhetlig og tidlig innsats.. De ulike fagfeltene har gitt tilbakemelding på at det er vanskelig å holde oversikten over alle instansene som er inne, og det er derfor kommet fram behov for et samordningsverktøy. Det er også behov for mer kompetanse knyttet til tidlig innsats, oppdagelse og hjelp.

HELSE

Det er flere helseindikatorer i den yngre del av befolkningen som gir grunn til bekymring. Kommunen har relativt mange unge med psykiske problemer og som føler seg ensomme, ungdommer som blir mobbet og ungdommer med overvekt og sykkelig fedme. Disse indikatorene krever særlig kompetanse på tiltak i tidlig fase og med god oppfølging over tid. Barn og unge må sikres arenaer hvor inkludering og sosialt fellesskap sikres og hvor man aktivt arbeider mot mobbing og utenforskap. Overvekt og fedme kan ha negative konsekvenser for ungdoms helse og helserelatert livskvalitet. Overvekt er også assosiert med redusert fysisk aktivitet. Alle må ha kompetanse på hvilke tiltak som bør etableres for å forebygge og behandle fedme blant barn og unge.

BARNEHAGE

Det må fortsatt satses på gode barnehager og høy dekningsgrad med tanke på plasser. Barnehagene må ha gode verktøy for å fange opp barn tidlig som trenger særskilt oppfølging og evt. bistand fra andre kommunale tjenester. Barnehagene har et særlig ansvar med tanke på inkludering av minoritetspråklige barn.

SKOLE OG FRAMTID

Kommunen har et relativt høyt antall barn med minoritetsbakgrunn. Det er viktig at kommunen har et mangfoldsperspektiv i sine tjenester, og at tjenestene er gode på integrering av disse barna i skole og i aktiviteter. Skolene må ha verktøy til å oppdage mobbing tidlig og ha holdningsskapende arbeid for å forebygge mobbing. Kommunen må sammen med videregående skole sikre at elever ikke faller fra i utdanningsløpet og sikre felles tiltak mot dette. Tidlig innsats og god kvalitet i opplæringen er viktig.

FRITID

Det er god deltakelse i organisasjoner i Larvik, men deltakelsen i den kommunale kulturskolen har gått noe ned. Dette kan skyldes et høyt prisnivå og at det er behov for en sosial profil.

Det er særlig viktig at kommunens tjenester har fokus på medvirkning blant foreldre og barn både på individnivå og på generelt nivå. Analysen viser også at man må satse på tidlig innsats og helsefremmende og forebyggende arbeid. Vi må ha fokus på fellesskap og inkludering, sikre medvirkning og samarbeide på tvers i organisasjonen.

Paradiset finner du i ditt eget hjerte.

- Thor Heyerdahl

Relevant forskning og teori

AVGRENSING

Forskningen som blir omtalt er knyttet opp mot handlingsområdene og strategier som er prioritert i planen.

TIDLIG INNSATS I ALDER OG PROBLEMATIKK.

“Successful parenting is a principal key to the mental health of the next generation.” J.Bowlby. Nyere forskning presiserer at de første fem årene (inkludert svangerskapet) er avgjørende for en trygg utvikling. Når et barn får adekvat omsorg har hjernen gode rammevilkår. Barnet får det vi kaller et sosialt sinnelag og gode forutsetninger for å danne og ivareta gode mellommenneskelige relasjoner og realisere sitt kreative og intellektuelle potensial.

Belastninger i graviditet og de første leveårene kan føre til sykdom og sosiale problemer resten av livet – i hele livsløpet.

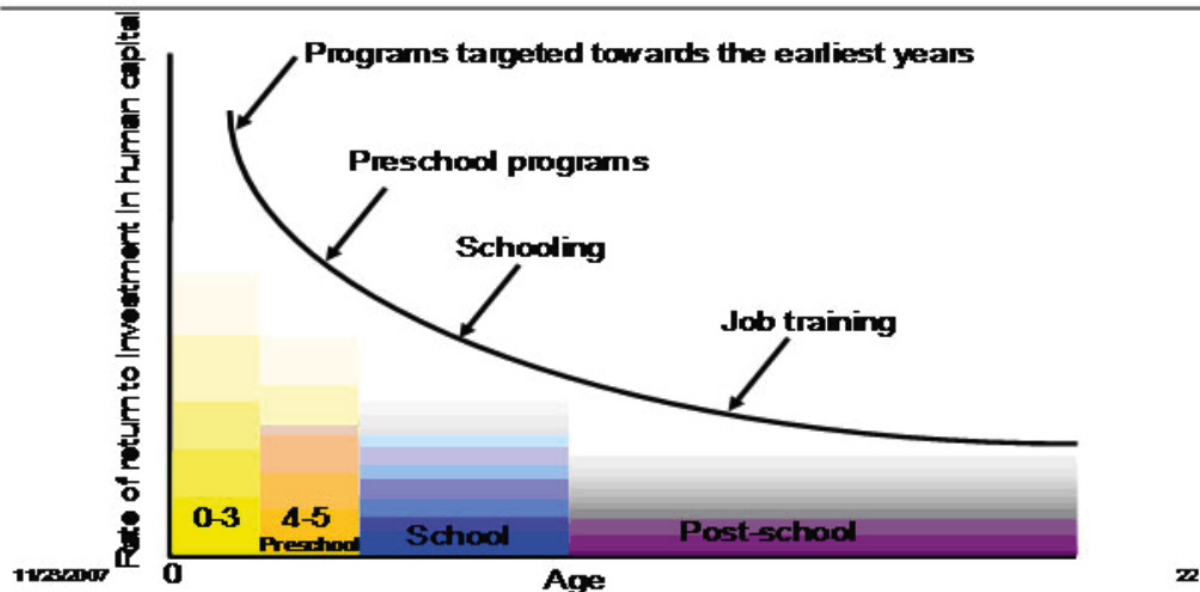
Hjernens utvikling påvirkes av barnets omsorgssituasjon. Utsettes barnet for negative påkjenninger som mishandling, neglisjering og omsorgssvikt i tidlig alder kan strukturer i hjernen, herunder tanke- og reaksjonsmønstre, endre seg. Det kan igjen ha alvorlige, negative konsekvenser for helse, evne til læring, hukommelse, konsentrasjon, evne til å knytte seg til andre mennesker og sosial fungering.

Det er av største betydning å utvikle gode, strukturerte tiltak som tar sikte på å styrke foreldrenes omsorgskompetanse for de yngste og mest sårbare barna. Å forebygge skjevutvikling hos det enkelte barn, vil ha store positive følger for barnet, familien og samfunnet for øvrig. Tidlig innsats kan forhindre den negative sosiale arven mellom generasjoner og redusere sosiale ulikheter.

Mange barn begynner er fra ett års alderen sin erfaring med offentlige tjenester som i barnehagen og skole. Trygghet, god relasjon og reguleringsstøtte er viktig kompetanse for alle ansatte som jobber med barn i de første leveårene, uavhengig av alder.

Tidlig innsats er rettferdig og lønnsomt. James Heckman, professor i økonomi, oppfordrer å investere i barn og tidlig intervensjon. «Children are better than bank». “Put your money in the first year!” Heckmans forskning viser at forebyggende arbeid lønner seg, og at tidlig innsats i småbarnsalderen gir stor avkastning for den enkelte og for samfunnet.

Figure 9: Rates of Return to Human Capital Investment at Different Ages: Return to an Extra Dollar at Various Ages

BEDRE TVERRFAGLIG INNSATS

Godt forebyggende arbeid krever at vi starter tidlig og at vi tenker og handler langsiktig. Gode fellesskapsløsninger er et godt utgangspunkt for et inkluderende oppvekstmiljø. Undersøkelser og rapporter viser at det skjer mye godt arbeid, men en av de største utfordringene er å tenke helhetlig og samordne innsatsen på tvers av fagområder www.tidligintervensjon.no

Bedre tverrfaglig innsats (BTI) er en samarbeidsmodell initiert av Helsedirektoratet, som har som mål å sikre helhetlig og koordinert innsats overfor barn, unge og familier det er knyttet bekymringer til uten at det blir oppfølgingsbrudd. BTI-modellen beskriver hvordan samarbeidet kan tilrettelegges

på tre ulike nivåer, avhengig av innsatsens omfang og antallet tjenester og instanser som er involvert. Forskning (NIBR-rapport: 2013:23) viser at ansatte som ikke samarbeider i tilstrekkelig grad med andre tjenester og sektorer er en faktor for at målgruppen ikke alltid får en oppfølgingen de trenger.

BTI ble utviklet i samarbeid med en rekke danske kommuner, regioner og organisasjoner. Erfaringene viser at aktørene får bedre gjensidig forståelse og oversikt over hverandres oppgaver og at de blir bedre til å koordinere innsats og ansvar slik at oppfølgingen blir mer helhetlig og sammenhengende. I tillegg sikrer modellen at innsatsen blir dokumentert og fremmer god overgang mellom ulike tjenester. I desember 2011 fikk Helsedirektoratet tilla-

telse til å tilpasse BTI-modellen til norske forhold av Sosialstyrelsen, slik at de som ønsker det, kan ta denne i bruk. Modellen er nå utviklet og tatt i bruk i flere kommuner.

HELSEFREMMEDE OG FOREBYGGENDE PERSPEKTIV

Helsefremmende arbeid gir positiv effekt på trivsel, mestring og tilhørighet. Gjennom å jobbe systematisk med helsefremmende arbeid kan vi bedre helsen for barn og unge, foreldre og ansatte gjennom å:

- Skape et miljø preget av respekt, ansvar, anerkjennelse og medvirkning
- Bedre læringsmiljøet og arbeidsmiljøet
- Styrke sosial kompetanse og relasjoner
- Styrke foreldre- barn relasjon og bedre samarbeid med hjemmet

Oppvekstvilkår, familie og venner har stor betydning for barns utvikling og trivsel. Å føle seg trygg,

oppleve tilhørighet og trivsel er grunnleggende betingelser for god psykisk helse gjennom hele livsløpet. En viktig faktor er at barn og unge har opplevelsen av sammenheng ved at verden fremstår forståelig, håndterbar og meningsfull - ”sense of coherence” (Antonovsky, 1991).

Folkehelseperspektivet er viktig når det gjelder barn og unges oppvekstmiljø. Folkehelsearbeid er samfunnets samlede innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen. Folkehelsearbeidet er kapasitetsbygging som skal øke den enkeltes og befolkningens mestringsevne. Det forebyggende arbeidet har som mål å redusere eller fjerne risikofaktorer. Helsefremmende arbeid kan beskrives som en bemyndigende sosial og politisk prosess for å fremme personlig vekst og endre individuelle, sosiale, miljømessige og økonomiske forhold som har betydning for helse.

Lokalsamfunnet, kommunen og fylkeskommunen har betydelig innflytelse over mange arenaer der barn og unge ferdes. Det helsefremmende og forebyggende arbeidet vil bli best dersom kommunen ser tiltak i et utviklingsperspektiv, og der ulike aktører trekker i samme retning, se figur 1.

Figuren viser arenaer for det helsefremmende og forebyggende arbeidet for psykisk helse på ulike alderstrinn (etter Øverland, 2014).

Gjennom hele oppveksten er familie og venner den viktigst arena for helsefremming og forebygging.

•**0–3 år:** Svangerskapskontroll, helsestasjonen og barnehagen er viktige arenaer for det helsefremmende og forebyggende arbeidet. I tillegg er mange barn og foreldre en del av uorganiserte nettverk.

•**3–6 år:** Barnehagen og uorganiserte arenaer for lek og aktivitet som nabolag og lekeplasser er viktig. Mange barn begynner også med organiserte fritidsaktiviteter.

•**6–16 år:** Barna utvider omgangskretsen sin, og det blir mer vanlig å delta i organiserte fritidsaktiviteter. Barna tilbringer mye tid både på skolen og i skolefritidsordningen (SFO). I tillegg spiller skolehelsetjenesten en viktig rolle for det forebyggende arbeidet.

•**16–19 år:** De fleste går i videregående skole. I tillegg utvikler mange et selvstendig forhold til organiserte og uorganiserte aktiviteter. Noen unge får også kontakt med arbeidslivet i denne perioden.

PSYKISK HELSE

Psykiske plager og lidelser er et stort helseproblem hos barn og unge i Norge i dag. 15-20 % av barn og unge i alderen 3- 18 år har nedsatt funksjon på grunn av psykiske plager som angst, depresjon og atferdsproblemer, autismespektrumforstyrrelser og språk- og lærevansker.

Grunnlaget for den psykiske helsen legges allerede i fosterlivet og i tidlig barndom. Erfaringer gjennom hele livet påvirker evnen til å regulere følelser, tenke fornuftig, lære, korrigere adferd og møte sosiale utfordringer. Dersom barn og unge opplever langvarige belastninger, kan den psykiske helsen trues. Det er derfor avgjørende å få kjærlighet og god omsorg og oppleve følelse av identitet, verdighet og selvrespekt.

Psykososiale og biologiske (genetiske) risikofaktorer for psykiske vansker blant barn og unge virker i et samspill.

SENTRALE RISIKOFAKTORER ER:

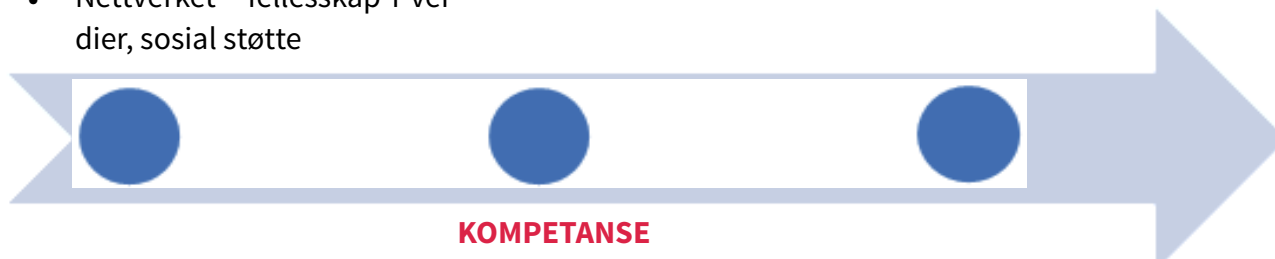
- Biologisk og genetisk sårbarhet
- Forhold i familien som psykiske vansker, alkohol- og/eller rusmisbruk, mishandling og overgrep
- Foreldrekonflikt/skilsmisse
- Sosial isolasjon
- Mobbing
- Sosial og/eller faglige vansker på skolen
- Traumatiske opplevelser
- Utfordringer knyttet til det å etablere seg i nytt land og ny kultur

Forskning viser at man må se på helheten rundt den enkelte for å bedre barn og unges psykiske helse. Oppmerksomheten må rettes inn mot foreldrenes omsorgsevne og levekår, barnehage, skole og læringsmiljø, arbeid og arbeidsmiljø, frivillig deltakelse og forhold i nærmiljøet.

TILHØRIGHET

- Dyaden - minst en nær for-
trolig
- Familien - forutsigbarhet,
bekreftelse, tilhørighet
- Nettverket - fellesskap i ver-
dier, sosial støtte

EGENVERD OG MOTSTANDSKRAFT

KOMPETANSE

- Kunne noe
- Være til nytte
- Få og ta ansvar
- Utfolde nestekjærlighet
- Møte og mestre motstand

GODE LÆRINGSMILJØER ER HELSEFREMMEDE

Forskning bekrefter at et godt læringsmiljø på de arenaer der barn og unge skal lære, er helsefremmende. Men det er også viktig å påpeke at læring starter i det tidlige samspill mellom foreldre og barn.

Opplæringslovens paragraf 9a-3 konkretiserer hva et godt psykososialt læringsmiljø er. Dette handler primært om hvordan ansatte og elever oppfører seg mot hverandre, og hvilke erfaringer, opplevelser og utvikling elevene får på de sosiale og personlige områdene gjennom ulike betingelser i skolens læringsmiljø. I loven heter det at ingen elever skal bli utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, rasisme, utestengelse eller vold. Videre understrekes det at alle som arbeider på skolen, plikter å sørge for at ingen elever blir utsatt for slike ord og handlinger gjennom å gripe inn eller ved snarest å undersøke saken og varsle skolens ledelse.

Et godt læringsmiljø fremmer helse, trivsel og en positiv sosial utvikling i tillegg til faglig læring. Et godt fysisk miljø og der elevene ikke opplever mobbing, utestengelse, rasisme, vold og diskriminering bidrar til en god sosial og faglig utvikling for elevene.

MOBBING OG SOSIAL UTSTØTING

Krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering er mer enn et problem for den enkelte – det er et samfunnsproblem. Vi har som samfunn og borgere

et ansvar – et moralsk ansvar for å reagere, for at alle skal kunne leve liv uten den lammende frykten mobbing medfører.

Vi vet at krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering også skjer på mange arbeidsplasser og i fritidsmiljøer vi daglig befinner oss i. Dette er derfor et samfunnsproblem som må løses gjennom felles nasjonal innsats. Skolen har kraftfulle virkemidler og er en av de viktigste arenaene i denne innsatsen. Et trygt psykososialt miljø er helt avgjørende for at alle barn og unge skal føle seg inkludert.

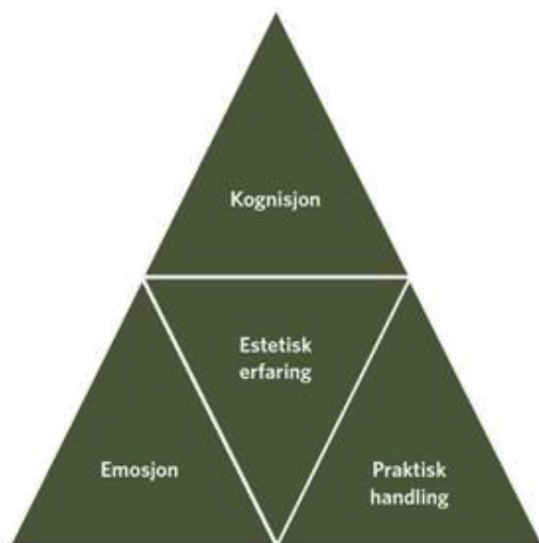
God opplæring skaper trygge psykososiale skolemiljøer, som preges av sosial tilhørighet og inkludering.. Faglig læring må kobles og integreres med sosial læring, de er ikke motsetninger.

NOU 2015:2 Å høre til

KULTUR OG FRITID – BETYDNINGEN AV DELTAKELSE, OPPLEVELSER OG ENGASJEMENT

Gode møteplasser og kultur- og fritidstilbud er viktig for en god oppvekst. Barn og unge må fra tidlig alder få støtte til å utvikle seg i samspill med andre. Sentrale arenaer for utvikling av sosial kompetanse er familie, barnehage, skole, nærmiljø og fritidsaktiviteter. Det må finnes positive og kreative miljøer rundt den enkelte, og møteplasser i nabolag, lekeplasser og bomiljøer er med på å skape en god oppvekst for barn og unge.

Kunst og kultur er viktig for barn og ungdoms identitet og utvikling. Ludviksenutvalgets rapport (NOU: 2015:8), “Fremtidens skole, fornyelse av fag og kompetanser”, viser til at for fremtiden etterspørres i større grad kreativitet, innovative egenskaper, emosjonell kompetanse og dybdelæring. Det vises også til viktigheten av at estetikkbegrepet brer seg til andre fagområder. Nyere hjerneforskning støtter opp om at kunstfaglig aktivitet iverksetter mer omfangsrike og komplekse operasjoner i hjernen som har positiv effekt for læring. Kulturelle ferdigheter og sosial kompetanse må i større grad inngå i den basiskompetansen som elevene skal tilegne seg gjennom oppveksten.

Figuren viser hvordan kognitive, emosjonelle og praktiske sider ved elever sin læring må forankres i elevenes sanseapparat og verdensoppfatning – en estetisk erfaring. På den måten aktualiseres og forankres læringen.

-
-
-
-
- *Barn og unge må få tilgang til gode kulturopplevelser og mulighet til å være med i idrett og frivillighet. I et samfunn der barne- og ungdomskulturen stadig blir preget av digitalisering, fremmedgjøring og prestisje, trenger man motvekt til dette som er fysisk aktivitet og kunstfaglige aktiviteter.*
-
- *Deltakelse i frivillige organisasjoner er en mulighet for barn og unge til å oppleve vennskap, tilhørighet og fellesskap. Forskning viser at deltakelsen i organisasjonslivet er høy og at mange barn og unge har tilbud på fritiden. Men som gruppe deltar barn og ungdom med innvandrerbakgrunn i mindre grad i norske tradisjonelle fritidsaktiviteter. Det er viktig med tidlig innsats og å utvikle nye møteplasser som treffer den nye barne – og ungdomskulturen.*
-
- *Barn og unge trenger estetiske utfoldelse, opplevelser og kreative læringsmiljøer. Her må vi legge grunnlag for et forpliktende samarbeid der vi i større grad tar i bruk den kompetansen og de mulighetene på kulturfeltet som allerede finnes i Larvik.*
-
-
-
-
-

Helsens tre grunnstoffer:

- *Verdighet – bli godtatt for den man er,*
- *Handlingsrom – i eget liv*
- *Tilhørighet – å være en av flokken*

(Per Fugelli, professor i sosialmedisin UIO)

BETYDNINGEN AV GOD RELASJON MELLOM VOKSNE OG BARN

Alle barn og unge har rett til medvirkning. Det er avgjørende med tillit og åpenhet for å lykkes med dette. Våre verdier, holdninger og handlinger påvirker våre relasjoner.

Relasjonskompetanse er fagfolks evne til å skape fruktbare samspill med de barn og voksne de arbeider sammen med og til å ta ansvaret for samspillet kvaliteten. Sammen skal vi være kunnskapsrike, ansvarlige og tilstedeværende i barn og unges liv

ANERKJENNENDE RELASJON:

- Å "se" barnets tanker, følelser, opplevelser og intensjoner
- Å bekrefte og speile barnets fokus og perspektiv
- Å handle respektfullt, selv om perspektivet er i motsetning til den voksnes
- Å bekrefte ved å gi kraft til den andres opplevelse.

Vårt samfunnsmandat er å fremme barn og unges læring, utvikling og danning. Våre verdier, holdninger og handlinger påvirker dem vi arbeider for og med. Alle har et etisk ansvar i møte med barn, unge og deres foreldre/foresatte. Det handler om å støtte barn og ungdom i å åpne verden for dem bidra inn til deres livsprosjekt. Alle barn og unge har rett til medvirkning, men innenfor fellesskapets rammer. Det er avgjørende med tillit og åpenhet. Det viser at vi både kan og vil bidra til barnets beste. Vår profesjon skal

være preget av lojalitet for å fremme barn og unges beste og vi har ansvar for tillitsfull samhandling med dem vi jobber for og med. Som kollegium har vi et felles ansvar for en god oppvekst for barn og unge, og for å utvikle vår profesjonalitet. Sammen skal vi være kunnskapsrike, ansvarlige og tilstedeværende i barn og unges liv.

MANGFOLD

«Å være opptatt av mangfold handler om å bruke mangfoldig kunnskap, kompetanse og ressurser riktig. Det handler om å gjøre ulikheter til en styrke» (Loveleen Rihel Brenna, Seema.no).

Mangfold er normaltilstanden i barnehager, skoler og i fritidsaktiviteter i dag. Det som er viktig at ansatte som jobber med barn og unge i grupper har kompetanse på hvordan binde mennesker sammen, hvordan bygge team på tvers av ulikhetene, hvordan utvikle felles identitet, hvordan skape et felles repertoar og gjensidig respekt. Dette er viktig for å få ut ressursene i mangfoldet og anerkjenne forskjellighetene.

I arbeidslivet viser det seg at mangfold som ledes på en riktig måte gir økt lønnsomhet, konkurransefortrinn, økt produktivitet, innovasjon og tilgang på nye markeder (Seema.no). Et ressursfokus på mangfold vil kunne gi langsiktige positive utslag blant annet på områder som vennskap, team/ prosjektarbeid, trygg identitet, mestring, og å se hverandres ulike ressurser og lære av dette.

IMPLEMENTERINGSKVALITET

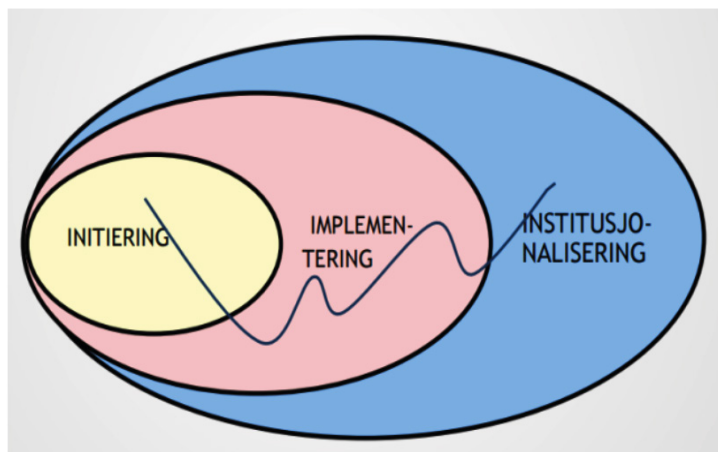
Et gjennomgående trekk i forskningslitteraturen er anbefalinger om at tiltakene som skal prøves ut, må ha god nok forankring i de lokale kontekstene og – ikke minst – at de må følges systematisk opp av alle involverte parter. Dersom vi ønsker en bedre tverrfaglig samhandling i ny organisasjon, så må vi i tillegg til å vite hvilke områder vi ønsker å forbedre, og ha oppmerksomhet på hvordan tiltakene skal gjennomføres for å få effekt. I dette arbeidet er en tverrsektoriell satsning uhyre viktig for å nå de mål som er satt.

Temaet implementering har fått stadig større oppmerksomhet de siste tiårene, både innenfor norsk forskning (Larsen, 2005; Ogden, 2010; Roland, 2012) og internasjonal forskning (Durlak & DuPre, 2008; Kelly & Perkins, 2012) En viktig årsak til en voksende oppmerksomhet omkring temaet er behovet for å vite hvordan individer og organisasjoner omformer, lærer og innfører ulike typer endringer (intervensjoner). Implementering er en omformings- og konkretiseringsprosess som er nødvendig for å kunne innføre for eksempel visjoner, ideer og teorier til praksisfeltet.

I en litteraturgjennomgang av forskning om implementering sier Fixsen m. fl. (2005) at implementering er prosesser hvor man ”tar i bruk” kunnskap

fra forskning i praksis. Det vil si at implementering består av flere aktiviteter i lokale kontekster. En forutsetning for vellykket implementering kan for eksempel være at de som arbeider i systemene må forandre både holdninger og handlinger. Implementering kan innebære at organisasjoner må restruktureres, og vil i mange tilfeller innebære at personer med ulike ansvarsområder må samarbeide for å nå organisasjonens mål.

Endringsarbeidet kan ses som en prosess med tre hovedfaser: initiering, implementering og institusjonalisering. Disse tre fasene kan ikke isoleres fra hverandre som en lineær prosess. De går over i hverandre og må snarere ses som sirkulære, men de indikerer likevel en retning fra initiering via implementering til institusjonalisering.

M. Miles et al, 1987

DEL 2 STRATEGIER OG HANDLINGSOMRÅDER

FIRE HOVEDSTRATEGIER

Organisering er i seg selv ikke løsningen for å kunne oppnå de resultatene man ønsker seg. Det er organisasjonens samlede kapasitet som avgjør. Vi må ha fokus på både å utvikle og levere basistjenester av høy kvalitet og å utvikle en organisasjon som samhandler og benytter hverandres kapasitet og kompetanse. For å få til det, må det skapes felles kultur, holdninger og verdier, nettverk, prosesser og systemer for samhandling og koordinering, felles kompetanseheving der det er nødvendig og en ledelse som arbeider mot felles mål. Fire hovedstrategier for å nå oppsatte mål legges til grunn:

- Organisasjonsutvikling
- Empowerment; medvirkning, innflytelse og kontroll i eget liv
- Systematisk satsning på kompetanse
- Helhetlige tjenester

Litt godhet fra menneske til menneske er bedre enn all kjærlighet til menneskeheten.

Man skal ikke plage andre, man skal være grei og snill, og for øvrig kan man gjøre hva man vil.

- Thorbjørn Egner

Strategier

1. ORGANISASJONSUTVIKLING

LEDELSE

Skal en oppnå gode resultater må kommunens politiske og administrative ledelse skape og formidle en sammenheng mellom mål, strategi og daglig drift.

Ledelsen må personlig involvere seg i endringsarbeidet og det kontinuerlige forbedringsarbeidet. For å lykkes må det utøves lederskap hvor det utvikles en unik kultur hvor høy kvalitet og stadig utvikling er normen hvor det vektlegges å gi motivasjon, støtte og anerkjennelse til medarbeidere og hvor eksterne partnere følges opp.

Gode resultater forutsetter et lederskap i kommunen som består av at organisasjonen i sitt utviklingsarbeid konstant fokuserer på hvilke behov innbyggere og brukere av tjenestene har, og hvordan kommunen gjennom tilpasning og utvikling kan skape økt nytte for sine innbyggere og brukere av tjenestene både nå og i framtiden.

Skal en oppnå gode resultater må en i dette utviklingsarbeidet definere alle som deltar som ledere.

«Slik gjør vi det i Larvik»

ORGANISASJONSKULTUR

Organisasjonskultur er de sett av felles verdier, normer og virkelighetsoppfatninger som utvikler seg i en organisasjon når medlemmene samhandler med hverandre og omgivelsene. Barn og unge, og deres familier og nettverk, skal oppleve en tyde-

lig og felles kultur der vi setter brukeren i fokus og hvor profesjonalitet og samarbeid er en selvfølge og en nødvendighet for å nå målene. Dette stiller store krav til oss alle, ikke minst det lederskap som skal prege tjenesteområdet.

HOLDNINGER

Vår plikt er å møte barn, unge og deres foresatte på en anerkjennende måte og se og akseptere menneskers egenskaper og ferdigheter som unike og verdifulle. Holdninger gjenspeiles i den måten vi forholder oss til andre på. Den som har negative holdninger til et barn som viser en utagerende atferd, vil mest sannsynlig også røpe holdningene gjennom sin atferd og oppførsel. Vi lekker atferd hele tiden, bevisst eller ubevisst.

Det viktig at vi som voksne tar ansvar for hvordan våre holdninger påvirker vår atferd. Gjennom bevisstgjøring av holdningene våre, har vi mulighet til å endre atferd i møte med relasjoner som utfordrer.

2. EMPOWERMENT; MEDVIRKNING, INNFLYTELSE OG KONTROLL I EGET LIV

EMPOWERMENT

Empowerment som strategi betyr at folk blir i stand til å definere sine egne problemer og finne sine egne løsninger i fellesskap med andre. Empowerment handler om å styrke makten den enkelte eller grupper har for å påvirke og endre uønskede forhold. Empowerment er både mål og metode, det er en pedagogisk, sosial og helsefremmende

strategi. Det kan også betraktes som en ideologi. Empowerment forutsetter deltakelse, medvirkning og dialog. Mennesket betraktes som aktør i eget liv med innflytelse, makt og kontroll over egen situasjon. Motsetningen til empowerment er at vi ser på mennesket som passivt, kunnskapsløst og med behov for styring, - en avmaktssituasjon.

Sentrale verdier:

- Retten til større innflytelse
- Innflytelsen skal være kompetent (retten til å beskrive, forklare, gi kritikk, analysere, treffe frie valg, evaluere)
- Empowerment oppnås i samspill hvor det er gjensidighet i relasjonene
- Alle kan forandre seg
- Alle har skjulte og uutnyttede ressurser

MEDVIRKNING

Fagutøvere har betydelig makt fordi makt er knyttet til kompetanse og posisjon. Like viktig er det at barn og unge er gitt en lovhemlet rett til medvirkning og innflytelse over det som angår dem. Medvirkning er relatert til empowermentperspektivet fordi medvirkning forutsetter myndiggjøring og nøytralisering av de krefter som gir avmakt. Bemyndigelse handler om å verne om den svakeste rett, enkeltmenneskets autonomi og medvirkning.

Hvorfor er medvirkning viktig?

Det handler om:

- Demokrati – et gode
- Kvalitet på tjenestene – en sikring
- Menneskerettighet – en rettighet
- Helsefremmende – gir mening

Velferdsstaten bygger på den demokratiske rettsstaten. Sentralt står demokrati, menneskerettigheter og humanisme med verdier som folkestyre, medbestemmelse og en livsanskuelse som setter det enkelte mennesket (barnet) i sentrum.

Mennesker kan gjøre fornuftige valg, ta ansvar for og bestemme over eget liv. Det avhenger av at de får mulighet til å delta i beslutninger som berører dem. Underprivilegerte gruppers deltakelse er drivkraften i utvikling og bedring av egne levekår.

3. SYSTEMATISK SATSNING PÅ KOMPETANSE

LIVSLANG LÆRING FOR RIKTIG KOMPETANSE

Systematisk kompetansebygging og å utvikle en intern læringskultur er en viktig strategi. Alle deler av organisasjonen skal ha stort fokus på hvordan den tilgjengelige fagkompetanse kan utnyttes best mulig også på tvers av enheter og tjenesteområder. Flere utviklingstrekk peker mot et samfunn som preges av større kompleksitet, større mangfold og raskere endringstakt. Kompetanse betyr å kunne mestre utfordringer og løse oppgaver i ulike sammenhenger og omfatter både kognitiv, praktisk, sosial og emosjonell læring og utvikling, inkludert i holdninger, verdier og etiske vurderinger. Vi skal sammen gi barn og unge en god plattform i et stadig mer globalisert samfunn der endringer skjer i stadig høyere temp. Dette stiller krav til at kunnskap fornyes kontinuerlig.

RELASJONSKOMPETANSE

Relasjonskompetanse og sosial kompetanse er nødvendige forutsetninger for samhandling med andre, læring og livsmestring. Det er derfor viktig helt fra spedbarnsalderen å legge stor vekt på samspill og å lære barn og voksne å bygge relasjoner til andre. Gjennom hele oppvekstløpet skal alle som jobber med barn og unge ha et tydelig fokus på arbeid med relasjoner, reguleringsstøtte, trygghet, inkludering og trivsel og motvirke alle former for utestenging, diskriminering og mobbing. Relasjonskompetanse hos ansatte vil være i fokus i arbeidet med barn, unge og deres foresatte.

IMPLEMENTERINGSKVALITET

Implementering handler om å iverksette, fullføre og sikre varige endringer bl.a. ved å utvikle en forståelse av innholdet i begrepet implementering og identifisere og konkretisere de ulike fasene i en endringsprosess. Det må trenes på de ulike fasene i en endring og på å definere implementeringskvalitet, samt bruke teorien om implementering inn i virksomhetene. I dette arbeidet må lederne ansvarliggjøres.

4. HELHETLIGE TJENESTER

SAMMEN, SAMTIDIG OG SAMORDNET

Samordning og samarbeid er nøkkelen for å lykkes. Gode fellesskapsløsninger er et godt utgangspunkt for et inkluderende oppvekstmiljø og en viktig strategi er å satse systematisk på tverrfaglig samarbeid både når det gjelder kompetanse, system og struktur. Arbeidet må være godt koordinert slik at barn og unge i Larvik kan få rask og tilpasset støtte og hjelp. Det er viktig å få en oversikt over hvem som gjør hva og gi rett hjelp til rett tid. Vi må legge

til grunn en 24/7 – tankegang og se hele barnet hele døgnet. Det er viktig å få en oversikt over hvem som gjør hva og gi rett hjelp til rett tid.

Veien gjennom Bøkeskogen

*Alt er som det var, og bare
verden er forandret - skogen er for mange høyst
håndgripelig og nær.
Du og jeg skal gå med vare
skritt hvor vi har vandret
spørøst – i en skog som både er og ikke er.*

*Følg meg til en blå augustkveld,
når kulørte lykter
gløder over veien til vår ungdoms Farriskil.
Jeg vil strekke hånden ut i
mørket, hvor der flykter
en usynlig sommerfugl – ditt unge hvite smil.*

*Vi vil stå på bakkekammen -
den som over byen åpner mellom mørke stammer
gløtt mot Svenør fyr.
Der vil vi, når Larviksmånen,
verdens aller største,
stiger, lese stjerneviddens hvitveis-eventyr.*

*Veien gjennom Bøkeskogen
fører oss så vide -
langt og blått tilbake og et langt blekt stykke frem.
Nær den hvite stjernevidden
står jeg ved din side.
Vi har vandret hånd i hånd den lange veien hjem.*

-Gunnar Reiss-Andersen

Mange små mennesker som på mange små steder gjør mange små ting, kan forandre verden.

- Afrikansk ordtak

KRITISKE SUKSESSFAKTORER

TIDLIG INNSATS

Barn i risiko for fysisk, psykisk eller sosial skjevutvikling skal identifiseres tidlig og få tilfredsstillende, tett oppfølging og helhetlig koordinerte tjenester der barnets individuelle behov er i sentrum. Alle skal oppleve god tilgjengelighet i tjenestetilbudet. Det skal sikres at alle barn skal ha gode muligheter til utvikling, ut fra sitt eget potensiale, uavhengig av foreldrenes økonomi, utdanning eller etniske bakgrunn.

For å sikre dette må følgende tiltak iverksettes:

Tidlig innsats	Felles kompetanseheving knyttet til teori og forskning på betydningen av tidlig innsats	Kommunalsjef KO	2016 -2018	Innenfor rammen
	Implementere et elektronisk verktøy etter BTI- modellen for samarbeids-/prosessdokumentasjon i arbeidet med tidlig innsats	Kommunalsjef KO	2017 - 2018	Innenfor rammen. Bevilget over strategidokumentet 2016 -2019
	Sikre implementering av metoder for tidlig innsats i hele organisasjonen	Kommunalsjef KO og Kommunalsjef HO	2016 - 2018	Innenfor rammen

«Hvis du ser at noen er svak -
gi dem en verden der de er sterke nok»

Ole Paus

SAMARBEID PÅ TVERS

Vi har et felles ansvar for koordinering og samhandling. Det er viktig å hente inn tverrfaglig kompetanse i saker hvor problemene er sammensatte og mål og virkemidler uklare. For å lykkes med samhandlingen må vi ha gode rutiner og systemer. Kommunens nye kvalitetssystem TQM blir et viktig kvalitetsverktøy som skal bidra til dette. Vi kan oppnå felles mål når vi har kunnskap om og respekt for hverandres ansvar, og anerkjenner foresatte og familiens nettverk som den viktigste ressurs for barn og unge.

For å sikre dette må følgende tiltak iverksettes:

Samarbeid på tvers	Gjennomføre en ståstedsanalyse på samarbeid i organisasjonen. Velge prioriterte områder å bygge videre på, evt endre ut i fra undersøkelsen. (Datainformert)	Kommunalsjef KO	2016	Innenfor rammen
	Utvikle en felles nettside for Kultur og oppvekst som viser ansvar, oppgaver og roller	Kommunalsjef KO	2016 - 2017	Innenfor rammen
	Videreutvikle/utvide kurskatalogen «Økt kunnskap – nye muligheter»	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen
	Utvikle et introduksjonsprogram for nyansatte der de blir kjent med organisasjonen og forpliktes på samarbeid og koordinering	Kommunalsjef KO i samarbeid med HR-avdelingen	2016 - 2017	Innenfor rammen
	Felles kompetanseutvikling på tvers av fagområder	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen
	Videreutvikle samarbeidsformer og arenaer for samhandling	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen

«Av og til tror vi at det vi gjør, bare er en dråpe i havet.

Men havet ville vært mindre uten den dråpen»

Mor Teresa

Det er mange ikring deg som frys, ver du eit bål, strål varme ifrå deg!

- Halldis Moren Vesaas

PRIORITERTE HANDLINGSOMRÅDER

MÅL OG TILTAKSOMRÅDER

Mål og målinger er laget med utgangspunkt i Folkehelseprofilen 2016, Framsikt 2015 og Ung i Vestfold 2013 og tar utgangspunkt i en prosentvis økning eller en reduksjon ut fra tall for Larvik kommune i disse to rapportene. I tillegg presenteres aktuelle tall fra elevundersøkelsen gjennomført oktober 2015.

HELSEFREMMEDE ARBEID	ØNSKET		
	MÅLING LARVIK KOMMUNE 2015	LANDSGJENNOMSNITT	MÅLSETTING
Hovedmål: I 2020 skal andelen barn og unge med psykiske lidelser og symptomer reduseres	14 %	10 %	10 %
Delmål 1: Vi skal sikre læringsmiljøer som fremmer helse, trivsel, sosial utvikling og læring. Måling trivsel 10. trinn skole.	83 %	85 %	87 %
Delmål 2: Redusere overvekt blant barn og unge	22 %	21 %	18 %
Delmål 3: Øke barn og unges fysiske aktivitet	87 %	86 %	89 %

TILTAKSOMRÅDER	ØKONOMI		
	ANSVAR	TIDSRUM	ØKONOMI
Alle barn og unge skal få tjenester som fremmer medvirkning og mestring	Kommunalsjef KO	2016-2020	Innenfor rammen
Tiltak for barn og unge med psykiske lidelser skal styrkes og utvikles i samarbeid med Helse og omsorg og spesialisthelsetjenesten (Mestring i alle livets faser)	Kommunalsjef KO og kommunalsjef HO	2016 - 2017	Innenfor rammen
Styrke samarbeidet mellom NAV, Kultur og oppvekst og Helse og omsorgstjenestene om tiltak for ungdom i fare for utvikling av psykiske helseproblemer og /eller rusproblemer	Kommunalsjef KO og kommunalsjef HO	2016 - 2017	Innenfor rammen
Lage samarbeidsstrukturer som sikrer at barn og unge deltar i fysisk aktivitet over tid	Kommunalsjef KO	2016 - 2018	Innenfor rammen
Spre kunnskap om sunt kosthold og legge til rette for sunne valg på de arenaene der barn og unge oppholder seg	Kommunalsjef KO	2016 -2020	Innenfor rammen

MOBBING – TALL FRA ELEVUNDERSØKELSEN GJENNOMFØRT OKTOBER 2015

Elevundersøkelsen er en av Utdanningsdirektoratets nettbaserte brukerundersøkelser. Den har til hensikt å gi elevene muligheten til å si hva de mener om forhold som er viktige for at de skal lære og trives på skolen. Elevundersøkelsen kan gjennomføres både i høst- og vårhalvåret. Det er obligatorisk å gjennomføre undersøkelsen for elever på grunnskolen 7. og 10. trinn, samt på 1. trinn i videregående opplæring. Tallene fra oktober 2015 gjengis nedenfor:

FELLESKAP OG INKLUDERING

MÅLING LARVIK KOMMUNE 2015

LANDSGJENNOMSNIITT

ØNSKET MÅLSETTING

Hovedmål: Vi skal redusere mobbing, og opplevd ensomhet innen 2020	Mobbing	Ensomhet	Mobbing	Ensomhet	Mobbings	Ensomhet
	9 %	20 %	7 %	18 %	5 %	16 %
Delmål 1: Andelen som har sluttet på/ikke bestått videregående skole, status fem år etter påbegynt opplæring, skal reduseres	27 %		25 %		24 %	
Delmål 2: Vi skal redusere inaktivitet blant barn og unge	13 %		13 %		11 %	

TILTAKSOMRÅDER

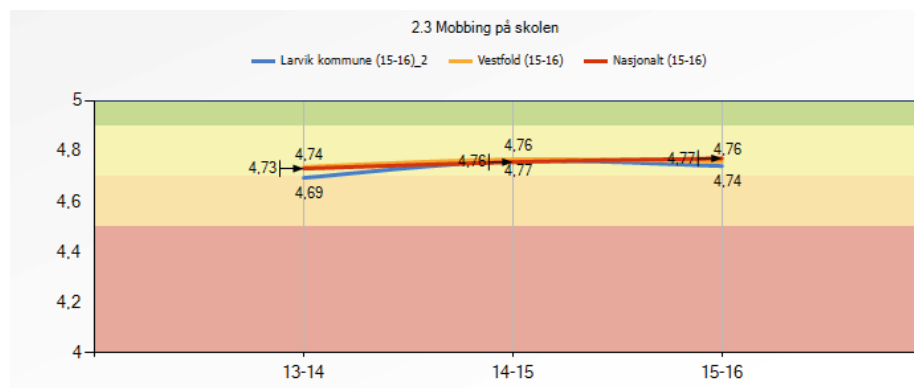
ANSVAR

TIDSRUM

ØKONOMI

Videreutvikle tiltak som sikrer et inkluderende oppvekstmiljø uten mobbing og trakassering	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen
Etablere beredskapsteam mot mobbing	Kommunalsjef KO	2016	Innenfor rammen
Etablere et systematisk samarbeid med lag og organisasjoner for å sikre deltakelse og inkludering	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen
Tilby foreldrestøttende tiltak etter behov	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen
Barn og unge skal oppleve at deres følelsesmessige identitet blir støttet. Det gjelder blant annet krysskulturell identitet, religiøs identitet og kjønnsidentitet.	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen

2.3 Mobbing på skolen	13-14	14-15	15-16
Larvik kommune (15-16)_2	4,69	4,76	4,74
Vestfold (15-16)	4,74	4,77	4,76
Nasjonalt (15-16)	4,73	4,76	4,77

FAMILIE OG NETTVERK

MÅLING LARVIK KOMMUNE 2015

LANDSGJENNOMSNIITT

ØNSKET MÅLSETTING

Hovedmål: I 2020 skal andelen barn og unge med psykiske lidelser og symptomer reduseres	14 %	10 %	10 %	10 %		
Delmål 1: Redusere antall barn som lever i lavinntektsfamilier (0-17 år) (60 % av nasjonal medianinntekt)	14 %	11 %	11 %	11 %		
Delmål 2: Øke opplevd trygghet i nærmiljøet	Ungdomsskole	Videregående skole	Ungdomsskole	Videregående skole	Ungdomsskole	Videregående skole
	52 %	64 %	66 %	66 %	66 %	66 %

TILTAKSOMRÅDER

ANSVAR

TIDSROM

ØKONOMI

Lage en felles katalog med oversikt over kurstilbud til foreldre/foresatte	Kommunalsjef KO	2016 - 2017	Innenfor rammen
Bidra til å skape gode settinger for samhandling og etablering av støttende sosiale nettverk rundt barn og unge	Kommunalsjef KO	2016-2020	Innenfor rammen
Legge til rette for deltakelse og medvirkning gjennom å samarbeide med barn og unges familie og nettverk	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen
Tilby foreldrestøttende tiltak etter behov	Kommunalsjef KO	2016 - 2020	Innenfor rammen

Målingsmetoder: Måleindikatorerne hentes fra den årlige folkehelseprofilen og Ung i Vestfold.

Det uforløste ligger i å skape gode settinger for samhandling og etablering av støttende sosiale nettverk (Fyrand 1995).

OPPFØLGING OG EVALUERING

Rådmannen ved Kommunalsjef for Kultur og oppvekst har et overordnet ansvar for å sikre at den helhetlige planen for oppvekst følges.

Et kritisk blikk på egen praksis og etablerte planer er en forutsetning for endring og utviklingsarbeid. Alle tiltak som er nevnt i tiltaksplanen må følges opp i de enkelte virksomhetsplaner og evalueres årlig knyttet til strategidokumentet. Kommunalsjef for Kultur og oppvekst vil sørge for å gi politisk ledelse ved Kultur og oppvekstkomiteen tilbakemelding om framdriften for tiltakene og evaluering av arbeidet som gjøres fortløpende i perioden.

Den helhetlige plan for oppvekst skal evalueres på følgende måte:

- Virksomhetsledere i hvert tjenes teområde rapporterer i sine virksomhetsplaner til Kommunalsjef for Kultur og oppvekst ut fra oppsatte mål og tiltak
- Det skal synliggjøres medvirkning i prosessene
- Det skal gjennomføres brukerundersøkelser 2. hvert år innenfor de ulike tjenesteområdene
- Det tverrfaglige samarbeidet skal evalueres årlig
- Det skal gjennomføres årlige samlinger for ansatte som jobber med barn og unge der det skal sikres oppsummering/status, faglig påfyll og satsninger framover
- Plan for helhetlig oppvekst evalueres 2. hvert år.

*«Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer deg selv»*

- Arnulf Øverland

VEDLEGG 1

Oversikt og beskrivelser av aktuelle planer som berører barn og unges oppvekstvilkår

HANDLINGSPLAN MOT MOBBING

«Handlingsplan mot mobbing» tar opp i seg to hovedelementer:

- «VIS Vennskap, Inkludering og Sosial kompetanse» er et forebyggende og holdningskapende prosjekt i barnehage og skole. «VIS» består av har en rekke aktiviteter og legger vekt på medvirkning fra barn og elever. Aktivitetsplan for skolene i Larvik 2015 -2016 beskriver innholdet i prosjektet og skal munne ut «Handlingsplan for et godt læringsmiljø».
- «Handlingsplan for et godt læringsmiljø» er utarbeidet for å gi oversikt over hvordan Larvik kommunes kvalitetssystem skal sikre etterlevelse av de bestemmelsene som er gitt i Opplæringslovens § 9a om elevenes skolemiljø.

Handlingsplan vold i nære relasjoner i barnefamilier 2012- 2015

Intensjonen med handlingsplanen er å sikre at barn og unge i Larvik kommune som blir utsatt for vold, blir oppdaget så tidlig som mulig og får hjelp fra et samordnet tjenesteapparat.

Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme i Larvik (2015)

Larvik kommune har mange planer som omhandler inkludering og integrering. Denne planen omhandler spesielt radikaliserings og voldelig ekstremisme

Handlingsplan for fremtidens helse- og omsorgstjenester (2014 -2020) «Mestring i alle livets faser»

Planens hovedmål er å tilrettelegge for økt ansvar, mestring og deltakelse for brukere og innbyggere i alle livets faser og gi helse- og omsorgstjenester av god kvalitet, for de som trenger det, i tråd med en bærekraftig vekst- og velferd-sutvikling.

Seks satsningsområder er prioritert: 1. Barn- og unge med behov for helse- og omsorgstjenester, 2. Forsterket forebyggende innsats innenfor framtidens helse- og omsorgstjenester, 3. Frivillige, pårørende, familie og lokalmiljø som ressurs, 4. Legge til rette for mestring og deltakelse i ulike livets faser, 5. Bærekraftige tjenester – omsorg og bolig, 5. Samhandlingsreformen

Handlingsplan for rusrelaterte utfordringer og tiltak 2011-2014

Denne spesifikke planen, som er en oppfølging av handlingsplanen for helse-, omsorg og sosiale tjenester (2009 – 2020), avgrenses til den voksne delen av befolkningen som har utviklet en rusavhengighet og om forslag til tiltak for denne målgruppen. Den handler også om barn som har rusavhengige foreldre. Den handler om å komme tidlig i intervensjon for å forebygge mot risiko fordi vi ser at mange starter en ruskarriere i tidlig ungdom.

Dette tangerer flere andre vedtatte planer som også omhandler andre aspekter ved rusrelaterte forhold.

Plan for psykisk helsearbeid 2010-2012

Denne planen omfatter det psykiske helsearbeidet i kommunen for perioden 2010-2012, og er en videre føring og revisjon av tilvarende plan for 2007-2010. Planen er den syvende som omhandler det samlede psykiske helsearbeidet i Larvik kommune.

De sentrale nasjonale føringene for kommunenes arbeid med psykisk helsearbeid er:

- Sikre tilgang til boliger med tilstrekkelig bistand, spesielt for målgrupper med store og sammensatte behov
- Mulighet til å delta i meningsfulle aktiviteter og arbeid
- Mulighet til å inngå i et sosialt fellesskap
- Sikre tilgang til nødvendige helse- og sosialtjenester
- Økt fokus på forebyggende tiltak for barn og unge

- Bedre samhandling med spesialisthelsetjenesten
- Sikre integrerte tjenester og oppfølging av pasienter med alvorlig psykisk lidelse og en samtidig rusavhengighet.

Kvalitet i oppvekst

Med bakgrunn i behovet for et helhetlig oppvekstløp med gode overganger mellom barnehage og skole ble den felles satsingen ”Kvalitet i oppvekst” igangsatt i de daværende tre oppvekstenhetene. Målet er en kvalitetsutvikling og et kvalitetsløft i hele oppvekstarbeidet i kommunen.

Det skal utvikles og synliggjøres en tydelig ”rød tråd” i oppvekstløpet for barn og unge Larvik, og et helhetlig utviklings- og læringsløp som er felles for barnehagene og skolene.

Handlingsplan mot levekårsforskjeller og barnefattigdom

Planen har fokus på utjevning av levekårsforskjeller og tiltak rettet mot barnefattigdom. Det er i tiltaksplanen satt fokus på 6 satsningsområder; 1. Bosituasjon, 2. Arbeid og inntekt, 3. Helse, 4. Tilgang til utdanning, 5. Aktiv fritid – kultur, idrett og fritidsaktiviteter, 6. Det offentlige tjenesteapparatet

Boligplan 2015 – 2020

Hovedformålet med planen er å fastlegge kommunens ambisjon i boligpolitikken, og beslutte hvilke strategier og virkemidler kommunen vil benytte seg av for å realisere denne ambisjonen.

- Den skal beskrive boligpolitikken bidrag for

fremtidig velferdsproduksjon og levekårsutvikling (inkl. Boligsosial handlingsplan).

- Den skal beskrive boligpolitikkenes bidrag for fremtidig verdiskapning, vekstkraft, attraksjon og næringsutvikling.

Arealplaner

Områdeplaner er generelle planer som oftest har krav om detaljerte reguleringsplaner. Områdeplaner kan også lages så detaljert at de kan brukes direkte som grunnlag for utbygging. For mindre områder lages det detaljerte reguleringsplaner basert på arealdelen. Kommuneplanens arealdel skal følge opp samfunnsdelen. Bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser i hele kommunen styres med plankart, bestemmelser og retningslinjer.

KOU-Trafikksikkerhetsplan 2014-2017

Kommunale utredninger (KOU) skal gi et godt faglig grunnlag for politiske og administrative vedtak. I denne KOU for trafikksikkerhet beskrives dagens arbeid og ansvar innenfor trafikksikkerhetsarbeidet i kommunen, ulykkessituasjonen er analysert og kjennetegn og utvikling er beskrevet og innspill til fysiske tiltak er beskrevet. Videre er det i planen, satt mål for ulykkesutviklingen i Larvik og det er foreslått en konkret handlingsplan med tiltak samt beskrevet behovet for kommunale midler til trafikksikkerhet. med tiltak samt beskrevet behovet for kommunale midler til trafikksikkerhet.

Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2013-2016, forlenges frem til 2020. Fokusområdene er definert som:

1. Idrettsanlegg og aktivitet
2. Natur- og friluftslivsområder
3. Barnehage og skole som nærmiljøanlegg og aktivitetsområde i skoletid og på fritid

Fremtidig skolestruktur i Larvik kommune

Langsiktig skolestruktur for Larvik kommune. Den anbefalte skolestruktur har som mål å sikre:

- Helhetlig og effektiv dimensjonering og lokalisering av skoler i Larvik
- Faglig robust pedagogisk kvalitet
- God bygningsmessig standard

Barnehagebruksplan

Barnehagebruksplanen inneholder forslag om både utbygging av nye barnehager til erstatning for faste plasser i leide lokaler, samlokalisering og nedleggelse av eldre barnehager. Barnehagebruksplanen skal være med på å utvikle barnehager som er moderne, kostnadseffektive og som har høy kvalitet.

Målet med barnehageplanen er å sikre at nasjonale og kommunale prioriteringer for den videre utviklingen av barnehagetjenesten i kommunen oppnås. Barnehageplanen er en viktig del av kommunens overordnede

Strategiplan for styrket integrering av innvandrerbefolkningen i Larvik kommune (2012-2016)

Hensikten med planen er å utvikle strategier som kan:

- Redusere ulikheter i tjenestetilbudet i kommunen, slik at det oppnås en større grad av resultatlikhet på sentrale områder inne integrering mellom innvandrere og befolkningen forøvrig i Larvik enn det er i dag. Dette gjelder særlig for den andelen innvandrere som faller utenfor, som har lav yrkesdeltakelse og lav utdanningsnivå og dårlige levekår.
- Bidra til at kommunen som arbeidsgiver i større grad er en synlig og sentral aktør i å styrke rekrutteringen av innvandrere og ha en politikk for inkludering og mangfold. Planen tar utgangspunktet i to av kommunes sentrale roller i forhold til integrering av innvandrere.
 - Kommunen som tjenesteyter
 - Kommunen som arbeidsgiver

Kvalitet i skolen 2014-2016

Formålet med planen er å få et kvalitetsløft i alle Larviks skoler. Elevens læringsmiljø og læringsresultater skal heves, og tilpasset opplæring og vurdering for læring skal styrkes.

Kulturplan, planlagt ferdig i 2016

